

FAKULTA FILOZOFICKÁ
ZÁPADOČESKÉ
UNIVERZITY
V PLZNI

Katedra filozofie

PROTOKOL O HODNOCENÍ PRÁCE

Práce bakalářská v oboru Humanistika

Posudek vedoucího práce

Práci hodnotila Mgr. Marie Větrovcová, Ph.D.

Práci předložila **Veronika Bukvanová**

Název práce *Arabská filosofie a matematika*

1. CÍL PRÁCE:

Cílem práce je podat rámcový přehled myšlení a kultury středověké arabské říše do počátku 10. století. Sekundárním cílem je srovnat vybranou literaturu k tomuto tématu. Oba cíle jsou prací naplněné.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ (náročnost, tvůrčí přístup, proporcionalita teoretické a vlastní práce, vhodnost příloh apod.):

Bakalářská práce přináší hlubší kompilační přehled a provázání kulturních dějin, náboženství a filosofických směrů arabské středověké společnosti. Je vedena pohledem intencionálních dějin s vyjádřením zdrojů arabské matematiky a vědění. V některých ohledech lze takto široký záměr považovat za přínos práce, na druhou stranu ne vždy a všude je využit (což lze u bakalářské práce pochopit). Často se v práci vhodně prolínají motivy jednotlivých kapitol, čímž se práce uceluje.

Práce je členěna do tří hlavních kapitol (Kulturní dějiny, Filosofie, Matematika). Poslední kapitola je rozbořením pramenů a sekundární literatury (kapitola 4.). Hlavní těžiště je jak rozsahem, tak vlastním přínosem v kapitolách Kulturní dějiny a Filosofie. Autorka vhodně zpracovává momenty arabských dějin, demonstrujících se na rozkolu v náboženských otázkách a dělení islámu na jednotlivé proudy (např. str. 10). Základní periodizaci (dynastie Umajjovců a Abbásovců, seldžučtí muslimové) tak promítá na dějiny náboženského myšlení a doprovází i hlavními představiteli arabské filosofie. Toto dělení využívá i v dalším textu.

Pozornost věnuje především proměnám v sociální (a ekonomické), správní a školské oblasti společnosti. Typické pojmy pro arabskou kulturu (amír, kádí, vezír) vhodně v textu vysvětluje. Podkapitola 1.3 Náboženství (str. 14-19) je velmi pěkně zpracovaná. Přináší historické a ideové zdůvodnění zrodu islámu, hlavní znaky sunnismu (včetně vysvětlení pojmů sunna, kalám, šarí'a), ší'ismu a jeho odnoží (ismá'ílíja, ší'a dvanácti imámů) a súfismu. Opět i zde jsou pojmy imám, filosofie, tawhíd, nizáríja, mahdím vhodně vysvětlené. U části věnované súfismu je škoda, že bakalářka nepoužívala klasické práce Luboše Kropáčka nebo aspoň více nezdůraznila její doplňkový charakter (protože zasahuje převážně období, které překračuje cíl práce). Každopádně vedle ší'ismu vhodně demonstruje islámskou/sunnitskou mystiku. Protože s ní v dalších kapitolách pracuje, je pochopitelné (a na místě), že ji zde uvádí. Nutno podotknout, že ve všech podčástech této kapitoly je patrná autorčina snaha o komparaci jednotlivých myšlenkových proudů a představitelů.

Kapitola *Filosofie* (str. 20-37) sleduje jednotlivé historické etapy myšlení v arabské říši. „Můžeme [...] tvrdit, že tato filosofie nebyla jen filosofií muslimů, nýbrž šlo o historii filosofií pohanských, křesťanských, muslimských a židovských.“ Filosofie umajjovského období je nemuslimská a autorka uvádí přehled křesťanských (byzantských) myslitelů kláštera Kennešrin (zejm. Jana z Damašku), aby mohla navázat a otevřít plnost vlastní islámské filosofie (falsafy) abbásovského období. Již zde zdůrazňuje vliv Aristotela a Prokla (str. 20-21) a vznikající vztah filosofie (falsafy) a teologie (kalámu a mu'tazily; „Filosofie sloužila jako nástroj teologie.“, s. 22). Hluběji se věnuje al-Kindímu (arabský aristotelismus, gnose, vztah k teologii, o duši a kosmologii), kde podává první výklad arabské matematiky (výpočet stupně složených léků a teorie hmotného

vyzařování: „řeší vztah mezi čísly, násobí a odečítá jejich poměry“, s. 27) jako předstupeň pro al-Chvárizmího aritmetiku či al-Hajthámovu optiku („vysvětluje úhly dopadu a úhly odrazu“, str. 27). Harmonie se u al-Kindího ukazuje jako komplexní matematická věda, zahrnující nauku o zvuku, složení vesmíru a lidské duše (str. 28). Následují Abú Bakr ibn Zakaríjá ar-Rází a Abú Hátim ar-Rází. U obou by bylo zajímavé, pokud by autorka (např. v dalším zkoumání) přistoupila k hlubší analýze prostoru a času a antiprofetismu ve vztahu k zoroastrismu. Druhým vrcholným myslitelem je pro autorku al-Fárábí („Snažil se sblížit islám a filosofickou meditaci, řešil, jak mají vypadat vztahy mezi filosofií a náboženstvím, používal sofijskou terminologii a navazoval v určitých problémech na Platóna a al-Kindího.“ str. 30). Filosofie bújovského období představuje hlavně Ibn Sínu (vliv al-Kindího, al-Fárábího, otevření otázek univerzálií a ortodoxie kalámu a *Koránu*). V metafyzice „Ibn Sína vychází z rozdělení veškerého jsoucna na nutné a možné, které je možné vidět už u al-Fárábího.“ (str. 35) Z toho odvozuje i existenci (Boha i světa), která už není založena predikativně (což odmítal al-Kindí, str. 26). V kosmologii navazuje na al-Fárábího teorii emanace.

Kapitola třetí se věnuje arabské matematice. Shrnuje, co rozumíme kalkulací a algoritmem, a stručně seznamuje s obsahem al-Chvárizmího *Aritmetického traktátu* a *Algebraického traktátu*. Kapitulu završuje provázáním syntaxe a sémantiky jak v aritmetickém, tak i v algebraickém kalkulu (ve Vopěnkově smyslu). Bakalaristka také připojuje citace k pouti a mozaice (podle Větrovcové), které bohužel nikterak nereflektuje, ani neprohlubuje.

Závěrečná kapitola *Rozbor pramenů a sekundární literatury* shrnuje a porovnává použitou a studovanou literaturu. Jednotlivé podkapitoly jsou názvy děl, přesné citace jsou připojené v poznámkovém aparátu. Autorka zde také uvádí, kdy, jak a co z literatury použila. Jedná se o originální přínos celé práci.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA:

Bakalářská práce je členěna srozumitelně. Grafická úprava i jazyková stránka by však vyžadovaly větší revizi (např. „Tato teorie dokáže vysvětlit, co se děje v zrcadle Eukleida, ale i kritizuje.“, str. 27; „Abú Hámid al-Ghazzálí na území Persie“, str. 18). Odkazy jsou dohledatelné.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE:

Práce je komplexní a seznamuje čtenáře s rozením a členitostí rané arabské kultury s vyústěním v arabské matematice. Klady práce jsou vlastní náhledy, komparace autorů a směrů filosofických i náboženských, bohatý poznámkový aparát. Je však škoda, že na několika místech (např. str. 25, 31, 46) je tolik citací za sebou. Přestože se jedná pouze o bakalářskou práci, mohla více autorka používat primární literaturu a napsat celkově sevřenější práci.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ:

Na str. 22 uvádíte kalám jako „transkulturní fenomén“. Mohla byste svůj postoj objasnit?

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA:

Práci doporučuji k obhajobě, navrhuji hodnocení velmi dobré.

V Plzni dne 31. května 2016

Podpis:

